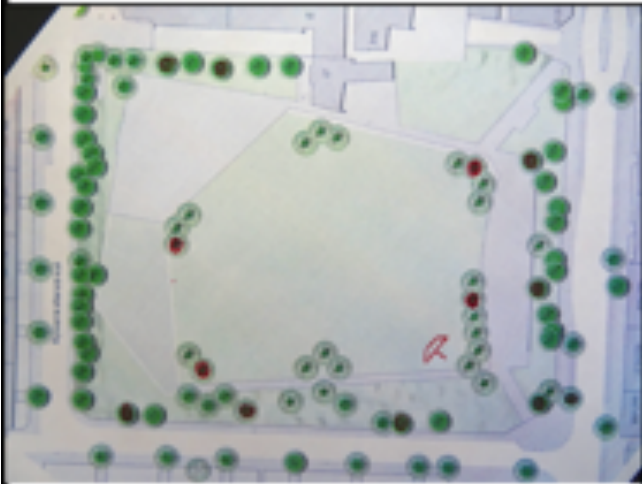

In vriendschap en nagedachtenis aan
Jos van Zaalen (1935-2018)
natuur- en mensenmens, verteller en
bewoner van de Spaarwaterstraat.

Deze bomenwandeling is mede
mogelijk gemaakt door:

BERK - Betula (2017)

De mooie witte schors van de berk, met zijn papierdunne laagjes, maakt hem alom herkenbaar. In de lente hangt hij vol met kleine vrouwelijke bloemen en sierlijke mannelijke katjes. Zijn dunne takken zijn bijzonder buigzaam en dus zeer geschikt om ermee te zwiepen. Dat doen bijvoorbeeld de Finnen in de sauna: lekker slaan en zweten. Zwarte Piet gebruikte vroeger berkentakken als roe, om daar rond 5 december mee te dreigen. In het hoge noorden leven in de oneindige berkenbossen nog steeds volkeren waaraan deze boom bijna alles geeft wat nodig is voor het dagelijks leven. Hout voor huizen en dakbedekking, brandhout dat niet droog hoeft te zijn, sap waarvan je wijn en siroop maakt maar ook lijm, of olie tegen muggen. Van de schors maakt men kano's, rugzakken, veldflessen, schoenen en kleren, papier en aanmaakhout voor het vuur. Takken en bladeren zorgen voor bezems, verf en zeep. Geen wonder dat de berk de nationale boom van Rusland is.

BIRCH

BIRKE

BOULEAU

ABEDUL

BETULO

ELS - Alnus (1986)

Juist waar de meeste andere bomen niet graag groeien – op natte en zuurstofarme gronden – gedijen de elzen het beste. Overstroomde oevers, moerassen, drassige polders: de els vindt het best om lang ondergedompeld te blijven. Het is ook het enige hout dat onder water nooit rot: handig voor brugpilaren, heipalen en beschoeiing. Het hout is rood van kleur en gemakkelijk te bewerken tot speelgoed, maquettes en keukengerei. In de lente hangen de lange mannelijke elzenkatjes aan de boom nog vóór de bladeren er zijn. De vrouwelijke katjes geven de elzenproppen, die het hele jaar aan de takken blijven zitten. Weinigen weten dat de elzenknopjes goed tegen reuma zijn. Wat wel goed bekend is, is het beroemde gedicht van Goethe, *De Elzenkoning*. Het verhaalt van een vader die 's nachts met zijn zieke kind in de armen door het bos galoppeert. Het kind vraagt zijn vader te hulp omdat de kwaadaardige Elzenkoning hem roept. Tevergeefs...

	ALDER		ERLE	
	AULNE	>>>>>>>>>>>		
	ALISO		ALNO	

ES – Fraxinus Excelsior (1987)

's Winters is deze boom makkelijk herkenbaar aan zijn zwarte bladknoppen, ook *bokkenpoten* genaamd. Daarna komen de purperrode bloempluimen die later grote bundels *essensleutels* worden. De es, die 45 meter hoog en 250 jaar oud kan worden, is altijd een zegen voor de mensheid geweest. Het blad vormt uitstekend veevoer voor geiten, schapen, koeien, paarden en zelfs voor herten. Er wordt eveneens door luizen aan geknabbeld, die een soort honing achterlaten waarvan men een bruisende essenwijn brouwt. Het hout is zowel splijtvrij, taai als elastisch, wat het tot een uitstekend materiaal voor (tuin)gereedschap of wielassen maakt. Het werd zelfs gebruikt voor het chassis van sommige auto's en vliegtuigen. Ook in de traditionele geneeskunde speelt de es een grote rol: essenthee is vochtafdrijvend en het blad helpt tegen ontstekingen. Met zoveel goede eigenschappen is het goed te begrijpen dat deze boom het favoriete onderkomen van elfjes en kabouters is.

ASH

ESCHE

FRÊNE

FRESNO

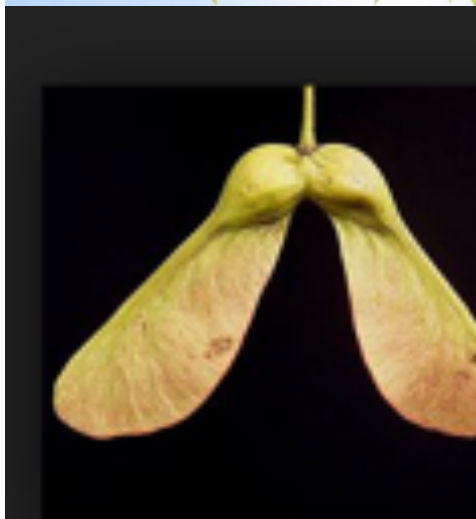

FRAKSENO

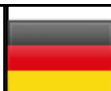

ESDOORN - Acer (1978)

Iedereen houdt van de esdoorn. De Canadezen uiteraard, vanwege hun wereldberoemde *sirop d'érable* (Maple syrup) uit Québec. Zij hebben van het esdoornblad zelfs hun nationaal symbool gemaakt. De Japanners bewonderen de prachtige rode en gele schakeringen van de herfstbladeren zó graag dat ze er zelfs een woord voor hebben: *momijigari*. Ze maken er schitterende bonsaiboompjes van. De kinderen spelen overal ter wereld met de gevleugelde vrucht, de *samara*, die als een helikoptertje eindelijk in de lucht blijft ronddraaien en met de wind mee het eetbare zaad erg ver kan meedragen. En natuurlijk ook de vaklieden die graag het hout gebruiken voor meubels, vloeren en voor violen, zoals Stradivarius. Zelfs het Paard van Troje schijnt van esdoornhout gemaakt te zijn geweest. Het is een zeer gewilde boom en er zijn inmiddels zoveel soorten esdoorns dat er speciale botanische tuinen (*aceretums*) aan gewijd zijn: de grootste ter wereld bevindt zich in Boskoop.

MAPLE

AHORN

ÉRABLE

ARCE

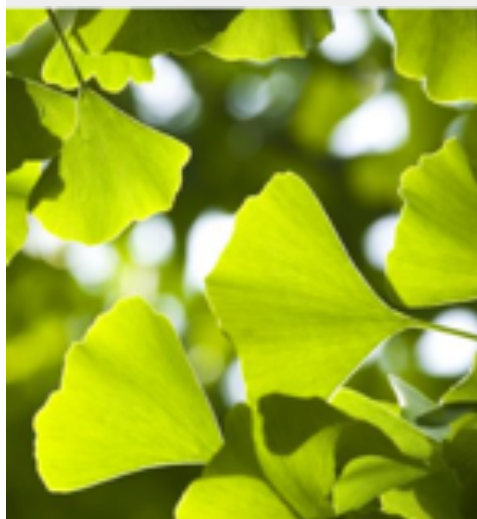
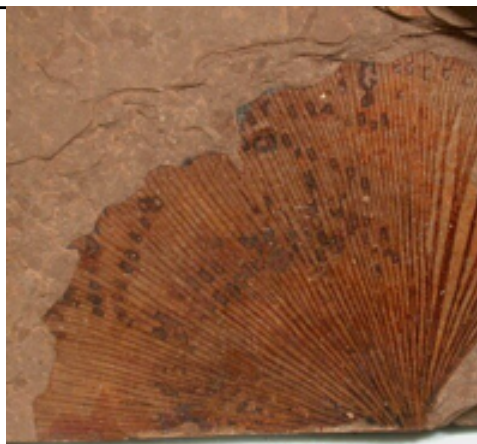

ACERO

GINKGO – Ginkgo Biloba (2002)

Deze boom is eigenlijk een levend fossiel. Waarschijnlijk hebben ooit dinosaurussen door de ginkgobossen rondgestruind en aan de takken met de zó herkenbare bladeren geknabbeld. Deze verre neef van varens en naaldbomen komt alleen in China in het wild voor. In heel Azië werd de ginkgo vaak bij Boeddhistische tempels geplant. In het Japans betekent de naam *zilveren abrikoos*; die naam duidt op de vruchten die aan de vrouwelijke bomen hangen. In Europese steden zult u deze 'noot' echter niet vaak zien: zijn markante geur wordt hier niet zo gewaardeerd, terwijl het in de Aziatische keuken juist een gewild ingrediënt voor feestmaaltijden is. De Oosterse geneeskunde gebruikt de ginkgobladeren tegen dementie. In Europese steden maken andere kwaliteiten de ginkgo geliefd: hij kan goed tegen vervuiling en zijn bladeren kleuren in het najaar zo mooi goudgeel dat hij in Frankrijk *Veertig-Dukatenboom* als bijnaam kreeg.

GINKGO

GINKGO

GINKGO

GINKGO

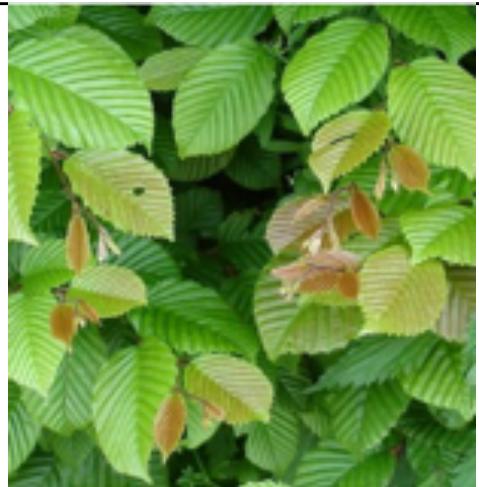

GINKO

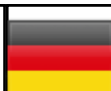

HAAGBEUK - Carpinus Betulus (2017)

De hamvraag luidt: ‘Was de oorspronkelijke haag van Den Haag een beukenhaag of een haagbeukenhaag?’ Het antwoord luidt: geen van beide, het was een ‘bos’ – en evenmin is een haagbeuk een beuk. Het is een totaal andere boom, ondanks het feit de bladeren een beetje op elkaar lijken. Het beukenblad heeft haartjes en dat van de haagbeuk tanden. De haagbeuk laat zich ook beter snoeien en tot prachtige lanen vormen. Hij draagt zowel vrouwelijke bloemen als mannelijke katjes. De kenmerkende vrucht is een lekkernij voor o.a. bos- en hazelmuizen, appelvinken en boomklevers. Maar de grootste levensgenieter is wel het meikevermanneltje, dat de bladeren vreet: van de alcohol die de aangetaste bladeren afscheiden wordt het dronken en het vindt dan feilloos een vrouwtje. Of de meikeverdames daarvan gecharmeerd zijn, is nog maar de vraag. Het haagbeukenhout splijt niet en wordt gebruikt voor hakblokken, heipalen, oliemolens en zelfs voor de toetsen van piano’s.

HORNBEAM

HAINBUCHE

CHARME

CARPE BLANCO

KARPENO

HULST – Ilex Aquifolium (1991)

Waarom doet de hulst zo stekelig? Eenvoudig ter verdediging tegen de grote graseters in bos en weide. Voor vogeltjes biedt die stekeligheid bescherming tegen katten en roofdieren. Ook de citroenvlinder overwintert veilig onder hulstbladeren. Maar is hulst dan zo lekker? Voor het vee blijktbaar wel: de boeren van weleer gaven het aan hun beesten – niet alle bladeren zijn even stekelig. De jonge scheutjes aten ze zelf in een omelet. Met de bladeren vol stekels veegden ze de schoorsteen. Voor merels, duiven en lijsters zijn de rode bessen die aan de vrouwelijke bomen hangen een echte lekkernij, en zo verspreidt de hulst zich. Als wij mensen die bessen eten moeten we braken, en het is maar goed ook, want een te groot aantal zou ons fataal zijn. In de Elzas wordt er wel brandewijn van gestookt. Goethes loopstok en Harry Potters toverstok waren trouwens van hulzenhout, net als veel witte schaakstukken. En een gezellige Kerst zonder hulst, symbool van de onsterfelijkheid, is bij ons ondenkbaar.

HOLLY

HÜLSE

HOUX

ACEBO

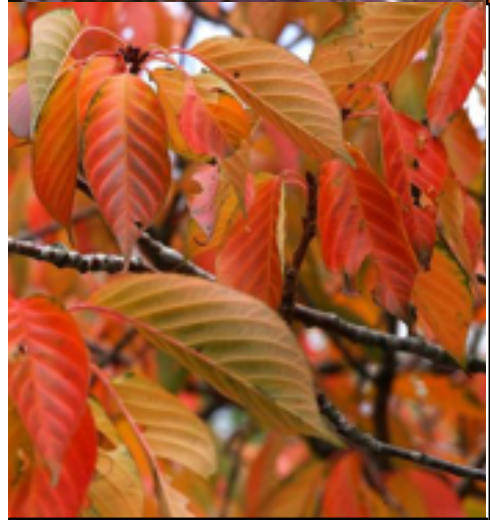

ILEKSO

JAPANSE KERS - Prunus Serullata (2008)

De Japanse kers geeft weliswaar geen kersen, maar wel pure schoonheid. De kwetsbare roze bloemen komen tot bloei vóór de bladeren uitkomen, en maken van de boom één groot boeket. In Japan wordt de vluchtige bloeiperiode van de *sakura* sinds de 8e eeuw gevierd tijdens het *Hanami*-feest. Iedereen krijgt vrij en gaat met gezin of vrienden op het gras onder de bloemenzee zitten, om samen te eten en *sake* te drinken, de Japanse rijstwijn. Hoe prachtig de bloemen ook zijn, bij elke zuchtje wind verliest de kers enkele bloemblaadjes. Deze vergankelijkheid van de bloemen is een metafoor voor het leven van de mens zelf: mooi maar kort. Het feit dat een Japanse kers ongeveer dezelfde levenslengte heeft als een mens (70 jaar) en net als een mens in een paar dagen dood kan gaan, maakt deze vergelijking alleen maar sterker. Maar als het idee van de dood je ontmoedigt, houd dan in gedachten dat de essentiële olie van de Japanse kers een goed middel is tegen stress. Zoals zo vaak in de natuur, is het geneesmiddel dichtbij de kwaal te vinden...

JAPANESE CHERRY

JAPANISCHE
BLÜTENKIRSCH

CERISIER DU JAPON

CEREZO DE FLOR JAPONÉS

JAPANA ÊRIZO

MEIDOORN - Crataegus (1987)

De naam zegt het al: begin mei is de meidoorn in volle bloei op zijn mooist. Hij is dan bedekt met ontelbare wit-rose bloemetjes. De meidoorn is het symbool van onschuldige, zuivere en vruchtbare voorjaarsliefde. Daarom worden sinds mensenheugenis bloeiende meidoorntakken geschonken aan jonge bruiden. Sinds mensenheugenis, want in West-Europa is de meidoorn inheems. De Kelten zagen hem als een heilige boom, die uit de bliksem ontstaan was; een meidoorn omhakken bracht onheil. De oudste boom van Frankrijk is trouwens een meidoorn uit de derde eeuw na Christus. Over Christus gesproken, de doornenkroon die hij bij zijn kruisiging droeg zou uit meidoorntakken gevlochten zijn. De rode bessen zijn eetbaar en werden tijdens de Eerste Wereldoorlog door de Duitsers als surrogaatkoffie gebruikt. Van het harde hout kan men stevige kleine voorwerpen maken. Het hout brandt snel en geeft veel hitte af: ideaal om brood te bakken!

HAWTHORN

WEIßDORN

AUBÉPINE

MAJUELO

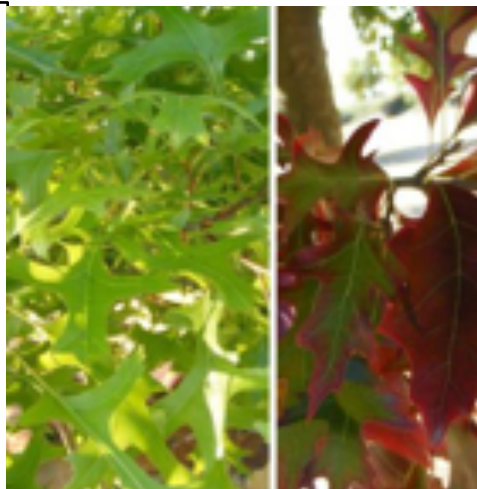

KRATAGO

MOERASEIK - Quercus Palustris (2017)

De eik wordt met recht de koning van het bos genoemd. Het was voor Keltische en Germaanse volkeren een heilige boom: de wijsheid van de druïde was zo solide als een eik. Door zijn diepe penwortel is de eik een natuurlijke bliksemafleider (en dus *de* boom voor oppergoden). Hij kan wel duizend jaar oud worden en biedt tijdens en na zijn leven onderdak aan enorm veel dieren, insecten, zwammen en mossen. Hij is daar ook van afhankelijk: zonder de gaai en de eekhoorn raken zijn eikels niet ver van de boom. Eikels waren in de Middeleeuwen het hoofdvoedsel voor varkens. Voor mensen en paarden zijn ze giftig vanwege het hoge tanninegehalte, dat wel goed van pas komt voor het looien van leer. Je kan er wel surrogaatkoffie van maken. Eikenhout wordt met de jaren net zo hard als ijzer: ijzersterk. Het is gewild voor daken- en botenbouw. Voor één oorlogschip werden in de Gouden Eeuw wel 3700 eiken geveld. Eiken zijn er in allerlei soorten: dit is een moerasedik, dus geen kurkeik en ook geen 'truffeleik'.

PIN OAK

SUMPF-EICHE

CHÊNE DES MARAIS

ROBLE PALUSTRE

MARÇA KVERKO

Robinia – Robinia pseudoacacia [1980]

Zal ik eens een geheim verklappen?
Acaciahoning wordt niet gemaakt van acaciabloemen, maar van de heerlijk geurende witte trossen van deze robinia ofwel valse acacia. Net zoals Indianen niet uit India komen, komt deze naam voort uit een verkeerde benaming. Jean Robin, lijfarts van de Franse koning, plantte in Parijs in 1601 een zaadje uit Amerika. Hij dacht dat het een acacia was. De grote botanicus Linnaeus wist wel beter, maar was toch zo aardig om de boom *robinia* te noemen. De robinia is makkelijk te herkennen aan de diep gegroefde stam, de stekels op de kale takken, en het karakteristieke blad. Het hout is sterk en kan goed tegen insecten, houtrot en slecht weer, zodat men het graag gebruikt om wijnranken te ondersteunen, voor tuinmeubelen en vroeger ook voor houten wielspaken. Een zeer goed alternatief voor tropisch hardhout, dus. Kijk uit: de rauwe zaadjes zijn giftig. Paarden worden er onwel van, net als mensen en kippen. De groene halsbandparkieten vinden ze daarentegen een lekkernij. Van de bloemen kun je wel lekkere beignets bakken.

BLACK LOCUST

ROBINIE

ROBINIER

ROBINIA

ROBINIO

FALSE CHRISTUSDOORN

Gleditsia Triacanthos (2017)

Het is moeilijk te raden of deze Valse Christusdoorn een mannetje of een vrouwtje is. Laten wij het laatste hopen want dan levert ze, naast de mooie bloemtrossen die bij bijen zeer geliefd zijn, ook de lange peulvruchten met hun groene, zoete en eiwitrijke pulp. Paarden en koeien zijn er gek op en helpen zo de zaden te verspreiden. Muizen, eekhoorns, wezels en marters vinden ze ook bijzonder lekker en in moeilijke tijden zelfs de koffieleuten: je maakt er namelijk een prima surrogaatkoffie van. De boom werd rond 1700 uit Amerika naar Europa gebracht en bleek een prima stadsboom, zeer goed bestand tegen vervuiling. Samen met de ginkgo is het zelfs de enige boom die in de schaduw van de Amerikaanse wolkenkrabbers weet te overleven. In Afrika wordt de Valse Christusdoorn vanwege de indrukwekkende stekels veel gebruikt voor hekken, en de verse peulen helpen bij de longaandoeningen. O ja: de doornen zelf werden ooit gebruikt om zieke koeien te verdoven... probeer dat niet zelf!

	HONEY LOCUST		Am. GLEDITSCHIE	
	FÉVIER D'AMÉRIQUE	Translations >>>		
	GLEDITSIA de 3 espinas		KRISTODORNA GLEDIÇÃO	